

KAYSERİ MÜZESİNDE ETİ HİYEROĞLİFİNİ HAVİ İKİ YENİ YAZIT

Kemaleddin KARAMETE

Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Hamit Zübeyr Koşay'la son defa Kayseri Müzesini gezerken orada bulunan henüz neşredilmemiş Eti Hiyeroğlifini havi iki yeni yazıtı (Türk Tarih Arkeologya ve Etnografya) dergisinde neşretmekliğime lütfen müsaade ettiler. Kendilerine hassaten teşekkür ederim. [1]

Bu yazıtlardan birincisi (SULTANHANI II) yazıtı, ikincisi de (ALEV-KIŞLA) yazıtıdır.

SULTANHANI II ETİ YAZITI

Bu yazıt (1939) senesi bidayetinde Sultanhanında bulunmuştur. Elde edilen malûmata nazaran Sulanhanında sakin Mustafa oğlu Ahmet Özçelik bunu kendi tarlasında bulmuştur. Bu zatın tarlasının hududu dahilinde bir höyük varmış. Bu höyüğün eteğini teşkil eden düz kısımda Ahmet Özçelik zeriyaat yapmak maksadiyle tesviye amelîyesi yaparken bu yazıtı tesadüfen meydana çıkarmıştır. Keşfini bir taraftan Bünyan kaymakamlığına diğer taraftan da Kayseri müzesine ihbar etmiştir. O tarihte Kayseri Müzesi Müdürü olan Naci Kum Millî Eğitim Müdürlüğünden aldığı bir emir üzerine oraya giderek âbideyi yerinde tetkik etmiş ve bunun müzeye naklini muhbire teklif etmiştir. Ahmet Özçelik 4 Mayıs 1939 da yazıtı müzeye kendi kağınsı ile getirmiştir.

Yazıtın çıktığı Sultanhanı civarındaki höyük Kayseriye 50 kilometre mesafededir.

Mezkûr taşın Kayseri Müzesindeki envanter numarası (2087) dir.

Bu yazıt yazılı dört cephe, dört yontulmuş köşe, yuvarlak bir üst kısım ile dar bir kaideye maliktir (Resim: 22, 22 a).

[1] Mumaileyhin Kayseriyi bu ziyaretlerinden istifade ederek bugün Mimar Sinan adını taşımakta olan Cırlavuk köyüne kadar bir gezi yaptık. Burada ilk defa tarafımdan bulunan yeraltında yarı oyma bir Kapadokya kilisesini de ziyaret ettik. Bu kilise Ürgübe yakın âlemşümul Göremedeki yekpare kayalara oyulmuş kiliseler gibi yağlı boya, resim ve freskleri ihtiva etmektedir. Bu nevi kiliseler hakkında fikir edinmek isteyenler ve Göremeye kadar gitmek imkânını elde edemiyenler Cırlavuğa kadar gitmekle meraklarını tatmin edebilirler.

Yazıtın boyu kaide ile beraber 1,5 metredir. Karşılıklı cephelerin genişliği yukardan aşağıya doğru değişmektedir. Boyu ise 63,5 santimdir. Yukarda kırık kısımdan itibaren genişlik sırasıyla 36, biraz daha aşağıda 39,5, kırığın altı 46,5 ve en alt kısmı da 45,5 santimdir.

Her cephede altı satır bulunmaktadır. Üst kısımda ise iki satır vardır

D C
Resim 22: Sultanhanı II Yazıtı

(A) cephesi her halde yazıtın başlangıcıdır (Resim: 22 a). Bu cephenin üst satırında belki de yaptıranın ismi yazılıdır. Bu satırda başı hasara uğramış bir insan resmi sağ eliyle burnunu göstermektedir. Herhalde şimdiye kadar yapılan okuma denemelerine göre bu (Ben kıral...) diye başlamaktadır. (A) cephesindeki altı satırdan yukardaki diğerlerine nazaran yüksektir. Yani 31,5 santimdir. 2, 3, 4, 5 inci satırların boyları yirmi birer santimdir. Altıncı son satırın boyu da on santimdir. Satırlar birbirlerinden müstakim hatlarla ayrılmışlardır.

(B) yüzünün yukarı tarafı tamamen kırılmıştır, kalan yazılı kısmın boyu soldan itibaren 83,5—86,5—79,5 ve 74 santimdir. Herhalde bu yüz de (A) yüzü gibi idi ve burada dahi altı satır bulunmakta idi.

(C) yüzü aynen (A) yüzü gibidir. Tabiatıyla (A) yüzünün sol tarafındaki kırık olan kısım burada sağ taraftadır (Resim: 22 a).

B

A

Resim 22 a : Sultanhanı II yazıtı

(D) yüzündeki altı satırdan beşi (A) yüzündekiler gibi yirmi birer santim, altıncı satır ise yine onda olduğu gibi on santimdir. Bu cephenin birinci satırının üzerinde üst kısmın satırları başlamaktadır. (D) yüzünün genişliği: yukarı kısmı 37,5, aşağısı 36,5 santimdir.

Münhani olan taşın üstündeki iki satır (B, D) cephelerinin satırlarına dikey, (A, C) cephelerininkilere paraleldir (Resim: 23). Birinci satırın boyu 14, ikinci satırın boyu 18 santimdir. Taşın yontulmuş köşelerinin genişliği 3,5 santimdir. Bu köşelerin her biri bir cepheye aittir.

Cephelerde bulunan satırların baş veya son tarafları buralara kadar taşabiliyor.

Âbide güzel krem renginde bir kum taşından yapılmıştır.

Taş gayet itina ile pürüzsüz olarak yontulmuştur. Bilhassa üzerindeki hiyeroglif karakterleri hususi bir ihtimamla hakkedilmiştir.

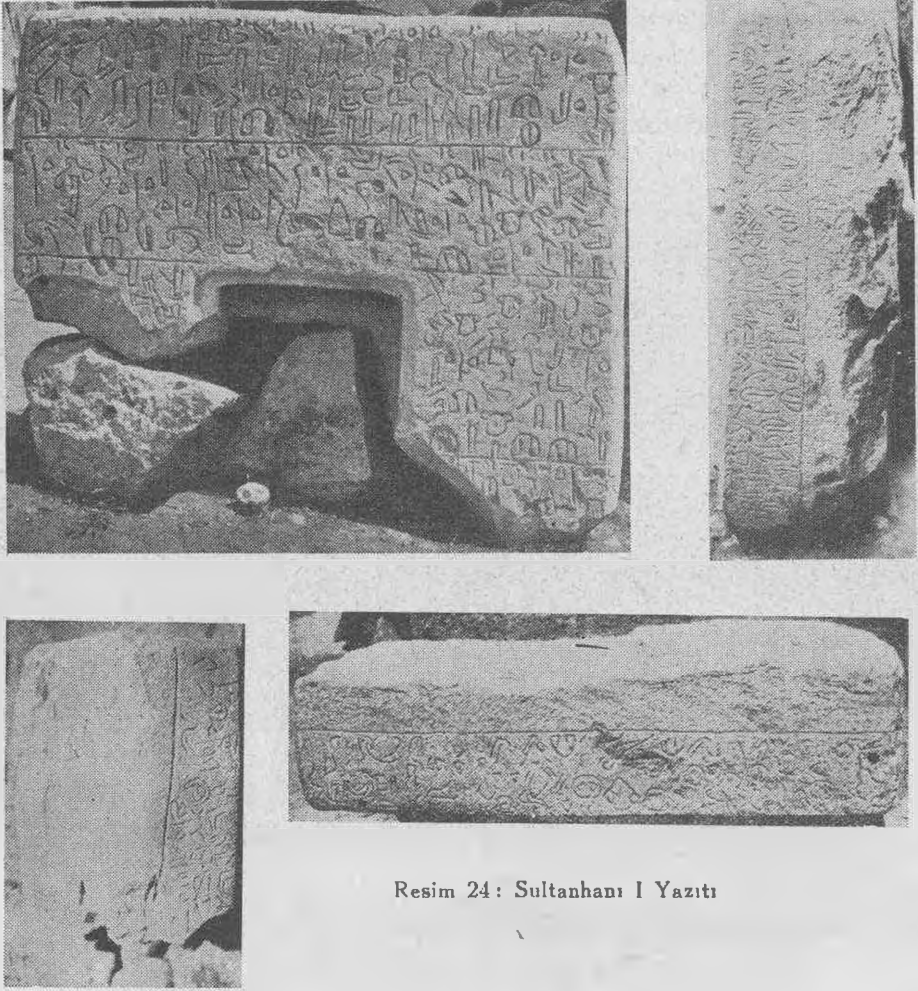

Resim 23: Sultanhanı II yazıtının üst kısmı

1928 Senesinde Kayseri - Sivas demir yolu yapılırken mühendisler bu yolu Sultanhanı civarında bulunan suni bir tepeden geçirerek, oradan çıkacak olan topraklarla çukur olan bir kısmı doldurmağa karar vermişlerdir. Bu höyük bizim yukarda izah ettiğimiz taşın çıktığı höyüktür. Mezkûr imlâ amelîyesi için toprak kazılırken bugün Ankarada Arkeoloji müzesinde bulunan ve 37 numarayı taşıyan Sultanhanı I yazıtını (Resim: 24) amele meydana çıkarmıştır. Mezkûr taşların bulunduğu Höyüğün bir krokisi buraya ilâve edilmiştir (Resim: 25).

Ben burada bu aynı höyükten çıkmış iki yazıt arasında büyük bir yakınlık olduğunu ve hattâ birbirlerini itmam eden iki parça olduklarını bilhassa tebarüz ettirmek istiyorum. [1]

[1] Sultanhanı I yazıtı ilk defa 16 Mart 1929 tarih ve 4489 numaralı L'illustration mecmuasının 280 inci sahifesinin ikinci ve üçüncü sütunlarında bir resim ile Jean Maucière tarafından neşredilmiştir. Mumaileyh burada taşın nasıl bulunduğunu, evsaf ve

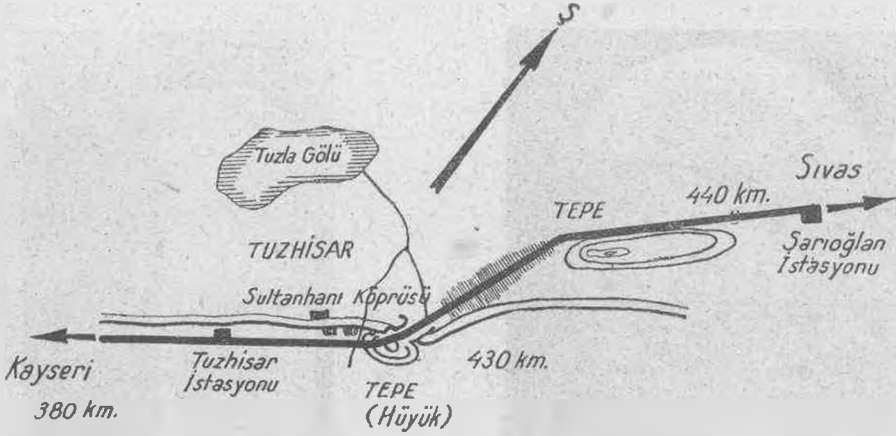
Resim 24: Sultanhanı I Yazıtı

Bu yaz Ankara Arkeoloji Müzesinde yaptığım tetkikat esnasında Sultanhanı I yazıtının Kayseri Müzesinde bulunan Sultanhanı II yazıtının kaidesi olduğunu tamamiyle tesbit ettim. Sultanhanı I yazıtının yukarda zikredilen ve resimlerde görülen kaidesinin bir yere rekzedilmek için yapılmış dar

ebadını ve yanında bazı çanak çömlek bakıyelerinin de çıktığını anlatıyor. Bilâhara 1934 de Kayseride basılmış (Erciyes Kayserisi ve tarihine bir bakış) adlı kitabımın 213 üncü sahifesinde ben de bahsetmişim. Profösör Hrozny de Archiv Orientalni VI 528 de bu taşı tetkik etmiştir. Buraya bir de tercüme denemesi koymuştur. Bundan sonra nisan 1934 tarihli (Revue Hittite et Asianique) mecmuasında âbidenin bulunuş tarzını gösteren L. Delaporte'un bir yazısı ve Ducoloner'in bir kopyası ve esası Şikago Üniversitesi Şark Enstitüsünden alınmış fotoğraflar vardır. Ayrıca Merrigi'nin bir okuma denemesi de burada neşredilmiştir. Buraya konulmuş kroki de bunlara ilâve edilmiştir.

En nihayet Ignace Gelb 1939 da neşrettiği (Hittite Hieroglyphic Monuments) adlı kitabının 37-38 inci sahifelerinde bu âbidenen bahsetmiş ve Pl (LXX - LXXI) de âbidenin üst ve kenarlarının fotoğraflarıyla kopyalarını neşretmiştir.

kısmı Sultanhanı I yazıtının ortasında bulunan oyuğa tamamiyle uymaktadır. Her ikisinin de ölçüleri birbirine tevafuk etmektedir. Bundan başka üzerlerindeki Eti Hieroglif karakterleri de tamamiyle aynı sanatkârın elinden çıkmış olduğu şüphe götürmez bir surette göze çarpmaktadır. Bütün bunlar-

Resim 25 : Sultanhanının coğrafi vaziyetini gösterir harita

dan bu âbidelerin birbirlerini tamamladıkları anlaşılıyor. Sultanhanı I yazıtının yere gelen alt kısmında yazı olmadığı da diğerine kaidelik yaptığını ispat ediyor. Herhalde mezkûr höyükten muhtelif tarihlerde çıkmış bu iki âbidenin kırık parçaları da yine o mahalde araştırmalar yapılacak olursa bulunacağı ümidedilebilir.

Binaenaleyh bundan sonraki okuma denemeleri ve tetkiklerde bu iki taşın birden nazarı itibara alınması lâzımdır.

ALEVKIŞLA (KULULU - I) ETİ YAZITI

Bu yazıt müzeye 1940 haziranında gelmiştir. Envanter numarası 2241 dir.

O zamanki Bünyan Kaymakamı Kâzım Atakul bir teftiş seyahati esnasında Akkışla bucağına bağlı Alevkişla köyünde Hacı Hüseyin oğlu Hacı'nın evinde bu taş görerek müzeye yollamıştır.

Müze Müdürü Halit Doral'ın mumaileyhten bilâhara edindiği malûmata nazaran: bu yazıt Alevkişlaya bir rivayete göre 5 - 6 sene evvel başka bir köyden getirilmiş olmasının da muhtemel olduğunu öğrenmiştir [1].

[1] Bu köyün Kululu oluşu, 1945 te Prof. Bossert tarafından tesbit edilmiştir. Aynı köyde ikinci bir yazıt bulunduğundan yazıtımız bundan böyle «Kululu I» adıyla anılacaktır.

Âbidenin dört cephesi dört yontulmuş köşesi ve bir de dışbükey üst kısmı vardır. Üç cephe ile yazılı köşeler yazılı olup arka tarafı boştur. Her cephede altı satır vardır. Satırlar yontulmuş köşelere kadar devam etmekte başlayıp veya bitmektedir. Maalesef âbide üçüncü satırın bulunduğu orta kısım-

B

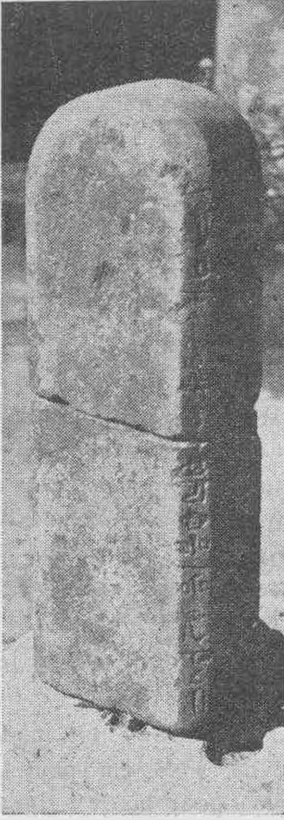
A

Resim 26 : Alevkışla (Kululu-I) Yazıtı

dan ikiye bölünmüştür. Kırığın boyu yukardan aşağıya doğru sağ taraf 32,5, orta 32, sol taraf 33 santimdir. (B) cephesinin boyu 65 santim, genişliği 20 santimdir. Dışbükey olan âbidenin üst tarafı ile bu cepheye isabet eden en üst kısım boştur. Satırlar bundan sonra başlamaktadır. Birinci ve ikinci satırların araları 9,5, üçüncü satırın 9, dördüncünün 9,5, beşincinin 8,5, altıncının ise 9 santimdir (Resim: 26 ve 26 a).

(A) cephesinin boyu aynı (B) cephesindeki gibidir. Genişliği 16 santimdir. Bu cephedeki altı satırın üst kısmında boş bir yer vardır. Her cephenin satırları müstakim hatlarla ayrılmıştır.

(C) cephesi de (A) cephesi gibidir. (D) cephesi boştur.

D

C

Resim 26 a : Alevkışla (Kululu - I) yazıtı

Yazıtın yazıları bazı tarafta çok siliktir. Ve bazı yerlerinde tamamen belirsiz bir haldedir. Fakat umumiyetle yazı güzeldir.

Taşın cinsi Sultanhanı yazıtlarının yazılmış oldukları taşların aynıdır. Bu âbide de heyeti umumiyesiyle iyi muhafaza edilmiş âbidelerden addedilebilir.

(21/XI/1940)